

KT7.5

VÄINÖ HAHTELA

KATA 2

Taistelimme Topasjärvellä

Heinäkuussa 1944 joutuivat Aunuksesta vetäytyvät joukkomme usein taistelemaan vaikeissa ja sekavissa olosuhteissa. 91

Vihollinen teki nyt saman minkä suomalaiset kolme vuotta aikaisemmin: se saartoi, katkoi yhteyksiä ja motitti. 91

Suomalaiset eivät kuitenkaan moteissa pysyneet.

~~Vaino-konttori~~
TOPASJÄRVEN TAISTELUT

← JR 9 oli pääosillaan viivytystaisteluja käyden vetäntynyt Syvärin eteläpuolelta Äänislinnan kautta Aunuksen kannaksen keski-osaan Nuosjärven maastoon. Rykmentin I P, jonka ~~päällikkönä~~ komentajaksi oli tullut pari viikkoa ennen vihollisen suurhyökkäyksen alkamista 9.6.44 majuri ~~P. Palohain~~ vetäntynyt Vosnesenjan länsipuolitse Syvärin yli ja edelleen Tarsepolin ja Kaskanen ~~komppian~~ korpien kautta Topasjärven maastoon, joka on vähäinen järvi parikymmentä kilometriä Vieljärvestä itään ja 15 kilometriä Nuosjärvestä etelään. I P vetäntymistie oli vaikea. Maastoa ei ole tiedusteltu 7.D:n toimesta, vaan käskettiin kulkea teitä vanhojen karttojen mukaan, jotka eivät pitäneet alkuunkaan paikkaansa. ~~Jo~~ heti Syvärin tällä puolen joutui 2.K äärettömiin vaikeuksiin. Tiekksi merkitty viiva oli suota, jossa hevosajoneivoilla kulku näytti mahdottomalta. Komppanian päällikkönä oli kuitenkin mies, joka voitti vaikeudet, Mannerheimristin ritari Kauko ~~Vilanti~~ Vilanti.

Heinäkuun alkupäivinä tilanne kiristyy. Vihollisen hyökkäyksen painoapiste on Aunuksen kannaksen länsipuolella, mutta venäläisillä riitti voimia myöskin kannaksen itäisille alueille. Oli ilmeistä, että heidän tarkoituksensa tässä vaiheessa oli hyökätä Topasjärven suunnassa ja katkaista valtatie Äänislinna-Vieljärvi. ~~alkavatkin laajat metsätaistelut~~ Olin toiminut rykmentin ~~esimerkiksi~~ metsätaistelut. ~~kaikille kenttäkoment~~ Bertel Ikonen.

NAIN SE KAVI
Oli lämmin ja kaunis kesäpäivä, heinäkuun kymmenes. JR 9:n esikunta oli Nuosjärven maastossa. Lähden autolla tarkastuskierrokselle rykmentin majoi- tusalueelle.

Vihollisen maataistelukoneet koukkivat matalalla tehden tuttavuutta yksinäisen henkilöauton kanssa. Ajamme suojaan Nuosjärven rantaan vähäiseen pensaikkoon.

Samassa ajaa paikalle moottoripyörälähetti tuoden hätäisen sanoman:

- Herra majurin on heti palattava rykmentin esikuntaan!

Komentopaikalla saan esimieheltäni seuraavan käskyn:

- Menet heti Topasjärvelle ja otat komentoosi I Pataljoonan. Vahven- nukseksi saat komppania Tiilikaisen III Pataljoonasta. Ota se mukaasi reser- vin alueelta!

Käskey on selvä. Monenlaisia ajatuksia pyärii päässä, mutta nyt ei ole kyselyjen eikä arvailujen aika. Olen iloinen, että saan pataljoonan avuksi hyvän ja kokeneen komppanian ja monien taistelujen karaiseman taitavan pääl- likön Esko Tiilikaisen.

Komppania kuormataan autoihin ja matka alkaa heti. Kuljetus sujuu hyvin vihollislentäjien häiritsemättä.

Saavamme kohta puolenpäivän jälkeen perille. Tiilikainen jää reserviksi ta~~lem~~aksi ja itse ajan I P:n komentopaikalle. Kaik- kiällä on miehiä teiden varsilla. Selvästi näkyy, että mieliala on masentunut. ~~Komentopaikalla~~ Majuri ~~P.~~ on Topasjärven rannalla.

häneltä " 2 "

Yritän ottaa ~~ilmoitusta~~ selville kaikki komentajalle kuuluvat asiat: ~~kuulan~~ puolustusryhmitys, yhteydet, vihollisen esiintyminen ja omat naapurit. ^{kommentaja} Huomaan heti, että ~~ilmoitus~~ on väsynyt. Sitähän sattuu niin monelle johtajalle sodassa. Ilmoitan hänelle, että minut on määrätty I P:n komentajaksi ja että hänen on ~~ilmoittautumaan~~ mentävä ilmoittautumaan 7.D:n esikuntaan.

ASIAT KIIREELLÄ KUNTOON

Nyt alkoi yksi sotavuosienei kiireisimmistä iltapäivän urakoista. Pataljoona oli alistettu JR 8:lle, mutta en saanut mainittuun rykmenttiin yhteyttä millään ilveellä. Tiesin vain rykmentin olevan jossakin lännempänä. Käskeytyistä johtosuhteista huolimatta pidin koko ajan yhteyttä omaan rykmenttiimme - aina irtautumiseen saakka.

Naapurini länessä oli ErP 17 majuri Niilo Hakulisen johdossa. Sinnekin yhteys oli huono.

Omalla alueellakin oli tarpeeksi tekemistä. Siirsin komentopaikan heti hieman taemmas Topaskukkulan rinteelle. Sieltä rakennettiin puhelinyhteydet komppanioihin ja huoltoon, jonka käskin Vieljärvelle johtavan tien varteen. Sitten kiiivaasti kaivautumaan maan sisään, vihollistiedustelu eteen, yhteyspartiot naapureihin ja henkilökohtainen yhteydenotto etulinjan poteromiehiin ja reserveihin.

Näin

Onneksi tunsin pataljoonan hyvin. Olin ollut sen komentajana melkein koko jatkosodan ajan ja luottamus oli luja puolin ja toisin. Näin ei ollut asia kaikkien yksiköiden osalta - monissa joukoissa tapahtui noina vaikeina vetäytymisviikkoina hajoamisia ja luvatonta perääntymistä taakse.

Iltayöstä olin saanut kiireisimmät hommat tehdyksi. Tuntui, että pataljoona oli käsissäni.

Myrsky alkaa

Iltapäivä ja iltayö kuuluivat rauhallisesti, ~~mutta sitten~~ ^{saamuyöstä} klo 2.00 se alkoi. Koko eteläinen taivas on kuin hirmumyrskyn kourissa pataljoonan puolustusasemien päällä. Olen kokenut taistelujen äänet sekä talvi-että jatkosodassa, mutta nyt on pelissä jotain uutta. ~~ja niinhän se oli.~~ Vihollinen käyttäällä suunnalla ensikertaa "urkupyssyjä", jolloin ilmassa on samalla kertaa satoja ammuksia. Olen puhelinyhteydessä etulinjan komppanioihin. ~~Vihollinen~~

- Täällä on helvetti irti, mutta hyökkäys on torjuttu!
Näin kertoo Vilanti.

Kapteeni Rajala, 3. Komppanian ~~johtaja~~ päällikkö, antaa suunnilleen vastaavan ~~ilmoituksen~~ ilmoituksen. Eniten tappioita kärsii reservinä oleva Tiilikaisen komppania.

Kaikkai tämä oli kuitenkin vasta alkusoittoa. Pian selvisi, että vihollisen rintamahyökkäys oli vain sitova operaatio huolimatta siitä, että senkin torjumisessa oli täysi työ.

Tiedustelupartio, joka otti samalla yhteyttä lännempänä olevaan ErP 17:een, ~~tuottaa~~ tuo erittäin ikäviä tietoja retkeltään: Vihollinen on ~~ainakin~~ ainakin pataljoonan voimin edennyt halki metsien ~~IP:n~~ IP:n ja ErP 17:n välistä suoraan pohjoiseen tavoitteena ilmeisesti valtatie Äänislinna-Vieljärvi ja sitä ennen Topasjärvi-Viel-

järvi -tie.

Viimemainitun tien varrella on pataljoonani huolto! Lähetän sinne heti varoittavan tiedon. Saman tien ilmoitan muuttuneesta tilanteesta rykmentin komentajalle.

Edessä nahistetaan koko aamuyö. Kaikki hyökkäykset lyödään takaisin.

Sitten tulee käsky, että reservini, Tiilikaisen komppania, otetaan rykmentin johtoon tehtävänäan torjua vihollisen saarrosta.

Aamulla kello 6.00 alkaa kuulua taistelun melua suoraan lännestä. Pian tulee myös ilmoitus: vihollinen on hyökännyt huoltomme kimppuun. Topasjärven-Vieljärven tie on poikki, mutta valtatie Nuosjärvi-Vieljärvi vielä käytössä.

< MOTISSA OLLAAN ! >

← Nyt ovat hyvät neuvot tarpeen! Tämä on jo toinen kerta, kun jouduin mottiin jatkosodan aikana ensimmäinen tapahtui 1941 joulukuussa Tivg-järvellä. Muodostan kiireesti Osasto Lanun, johon kerätään kaikki takana olevat miehet, ~~jäännökset~~ lähettejä ja viestimiehiä myöten. Kapteeni Lanu on kokenut ja hyvä kenttäupseeri. Hän saa tehtäväkseen edetä tietä Topasjärvi-Vieljärvi, ~~joka~~ lyödä huoltoomme pääsyt vihollinen ja estää ~~joka~~ vihollisen eteneminen pataljoonan selustaan. Pyydän rykmentiltä hyökkäystä lännestä motin laukaisemiseksi, tiedän, että aiankin IIP on rykmentin käytettävissä.

Heinäkuun päivä 11.7.44 alkoi ^{siis} pataljoonani osalta ankeana. Kahdella rintamalla taistellaan rajusti. Vihollisen tykistö löytää myös komentopaikkani. Yksi taistelulähettini, joka on koko sodan ollut parhaimpia miehiäni, haavoittuu vaikeasti. Hän on Kaino Hämäläinen, joka selvisi haavoistaan ja on nykyään maanviljelijä ja yhdentoista lapsen isä Värtsilässä. Kun tässä mainitsen yhden miehen nimen ja annan hänelle tunnustuksen, ~~siis~~ tuona päivänä tuo tunnustus koskee koko pataljoonaa, ei tullut mieleenikään, että joku olisi lähtenyt hiipoailemaan - jokainen teki todella parhaansa ja seisoi lujana poterossaan.

Kun tiedän, että suomalaiset joukot vielä tässä vaiheessa Aunuksen ~~annaksella~~ vetäytyvät kohti Laatokan Karjalaa ja kun olen osittain ^{jo} vihollisen saartama, ~~siis~~ odotan irtaantumiskäskyä ja vetäytymistä taakse. Tätä en tietenkään ~~ann~~ vihjaile kenellekään vaan pidän sen ajatuksen ja odotuksen itselläni. Iltapäivällä saan rykmentiltä tiedon radiolla, että II P hyökkää ~~siis~~ lännessä Topasjärven tien suunnassa saarrostaavaa vihollista vastaan. Tämä oli iloinen ~~siis~~, sillä sen täytyi helpottaa ^{alla} Os Lanun toimintaa. ~~va~~

Sitten tapahtuu kummaa: kello 17:n maissa ilmoittautuu minulle majuri Kalle Priha pataljoonineen JR 8:sta ja välittää 7. Divisioonan komentajan ~~siis~~ käskyn:

"Prihan pataljoona alistetaan majuri Hahtelalle.

Näin muodostunut Taisteluosasto Hahtela hyökkää ja karkoittaa vihollisen Topasjärven eteläpuoliselta alueelta."

Priha joukkoineen on tullut paikalle kuorma-autoilla ja on jo komento-
paikkani maastossa.

Saamani käsky osoittaa jälleen kerran, ettei divisioonan portaassa oltu kunnolla selvillä tilanteesta. Se ei ole mikään ihme, sillä noina päivinä aloite oli vihollisella ja tilanteet vaihtelivat ~~siis~~ nopeaan tahtiin. Lisäksi yhteydet olivat epävarmat ja usein hitaat, mistä syystä yhtymäportaan tilannekuva oli jäljessä todellisesta rintamatilanteesta.

kuin-
kuten

mittinen

~~Intertumiskäsky~~

(IRTI JA TAKSE)

← Tie Topasjärvi - Nuosjärvi - Vieljärvi oli edelleen vapaa vihollisista ja joukkojemme käytössä. Tämä tietä tuli myöskin majuri Priha pataljoonineen.

Ryhdyimme laatimaan hyökkäyssuunnitelmaa annetun käskyn mukaisesti.

Emme kuitenkaan ehdi päästä kuin alkuun kun radiolla tulee uusi käsky: hyökkäys peruutetaan ja Prihan pataljoona palaa heti takaisin lähtöpaikalle. Yllätykset eivät kuitenkaan ole vielä ohi: heti Prihan lähdettyä saapuu paikalle JR 8:n kapteeni Toivo Jokinen komppanioineen. Joukko on harhailut metsissä ja ilmoittautuu minulle päästyään omien yhteyteen.

Liitän tämän hyväksi tietäväni komppanian pataljoonaan, joka on nyt täysivahvuinen - siitähän on koko ajan puuttunut oma luutnantti Malisen 1. Komppania, joka on jossakin JR 8:n käytössä.

Irtaantumiskäsky, jota olin jo odottanutkin, tuli klo 18.00.

Nyt oli pidettävä tienristeys Topasjärvi-Nuosjärvi-Vieljärvi auki, sillä vetäytyvät joukot tulivat kahdelta erisuunnalta, Lannu lännestä seka Vilanti ja Rajala etelästä. Tykistöä ei minulla ollut käytettävissä irtaantumisen helpottamisessa. Jokisen komppania oli nyt tarpeen, sillä sen avulla sain tuon tärkeän ~~...~~ äsken mainitun tienristeyksen miehitettyksi. Irtaantuminen tapahtui erittäin hyvässä järjestyksessä. Ei mitään paniikkia, kaikki kalusto tuodaan pois. Pataljoona kokoontuu edellä mainitun tienristeyksen pohjoispuolelle. Jokinen varmistaa tienristeyksen maaston ja ilmoittaa, että kohta meikäläisten perässä eteni vihollinen tienristeykseen varmistuspartioilla, joiden etenemisen hän torjui. Irtaantumisen aikana ja joukkojemme päästyä Nuosjärvelle johtavalle tielle ampui vihollinen ~~...~~ tykistöllään useita keskityksiä.

Saatuani pataljoonan kokoon järjestin ruokailun. Toista vuorokautta oli eletty kuivalla muonalla sikäli kuin sitäkin oli leipälaukussa. Hyvä ja aloiterikas huoltopäällikkö Uki Kaukiainen ja hänen loistava apulaisensa Väinö Koljonen tulivat kenttäkeittiöiden kanssa vastaan ja luki ja arvaa, että ~~...~~ maistui. Niin päättyi Topasjärven taisteluvaihe. Sain käskyn siirtyä Vieljärven kautta Palalahteen. Jokisen komppanialle annoin käskyn seurata pataljoonaa ja ~~...~~ Vieljärvelle päästyä pyrkiä oman rykmenttinsä yhteyteen. Vieljärvellä oli minulla tilaisuus vihollisen häiritsemättä ottaa pataljoona kokoon metsän suojassa ja sanoa muutamana sana, ~~...~~ Selostin lyhyesti tämän suunnan yleistilanteen ja annoin tunnustuksen ja kiitokseni pataljoonalle hyvin käydystä Topasjärven puolustustaistelusta. ~~...~~ kiitos ja lyhyt tilanneselestin on sodassa usein välttämätön - erikoisesti ~~...~~ joukoilla kuri patti täydellisesti.

2251

Heininen

Hahtela Väinö
58260 Kumpuranta

Js heinäkuu 1944
Aunus
JR 9
4 liuskaa
5 valokuvaa

Topasjärven taistelut

Vatunis

W

8 1/2

*Heininen
Kumpuranta
W*

AIKAKAUSLEHTI

**KANSA
TAISTELI**

-miehet kertovat

Toimitus: Töölönkatu 35 B 1 b, Helsinki 26